QUADERNS de l'Exili

1

SUMARI:

Propòsit 1
Les ciutats presoneres d'Europa, per PERE CALDERS 2

L'HOME & ELS LLIBRES:
Contra l'obra d'en Josep Carner: "Misterio de Guanajuato", per FERRAN DE POL 3
Llibres en català a Mèxic, per JOAN SALES 4

L'ART & ELS BELLS OFICIS:
Predestinació de Maria Fortuny, per ENRIC F. GUAL 5

LES ARMES & LA HISTORIA:
La gloriosa tradició democràtica, militar i ciutadana de Catalunya, pel COMONEL Vicenç GUARNER 7

Un conte de Vicenç LLORCA: *En Ramon es vol banyar* 8
L'Onze de Setembre 6
La societat actual i la crisi de l'esperit, per RAMON GALI 10

VIDES & CARACTERS:
Macià, revelació de l'heroi, per A. TONA I NADALMAI 11

Revista de Revistes 6
Les quatre barres no han onejat a Sicília 12
GASETA DE L'EXILI 13
ESPERIT DE VALENCIA: *Als poetes provençals* (1808) de VICENT W. QUEROL .....
La nova decadència, per J. M. MIQUEL I VERGES .....
Recerca de Catalunya, per ANGEL PALERM .....

IMPRENTA SÍCORIS, S. DE R. L.

TREBALLS PER AL COMERÇ,
INDUSTRIA I BANCA
BICOLORS I TRICROMIES.
LLIBRES, REVISTES I DIARIS.
RELLIGATS DE TOTA MENA.
ESPECIALITAT EN TREBALLS
:: :: FINS I DE LUXE :: ::

DESPATX I TALLERS:
Ferrer Escuela Médico Militar, 7
Davant de l'Hospital Juárez
C. D. F.

TELEFONS:
Eric. 12-27-26 Max. J-28-51

QUADERNS de l'Exili

Any I — Nº 1 — Registrado como art. de 2ª clase en la Admón. de Correos de Coyoacan — Setembre, 1942

PROPÒSIT

FA VUIT MESOS, *la revista* Full Català, *davant una crisi econòmica insuperable, deixava de publicar-se en el moment que, després d'una sèrie de vacil.lacions i de tanteigs, s'encaminava, de mica en mica, a la recerca d'un ideari. Va ser a la redacció de l'estimat* Full Català *que el grup que ara edita els* QUADERNS DE L'EXILI *es reunia. I s'esdevenia una cosa ben notable, i és que cada dia era més visible l'afinitat en les nostres idees. ¿És que érem objectius? Seria dir molt; però ningú d'entre nosaltres no havia estat un* home important, *ni, cosa més saludable encara, ningú no pretenia de passar-hi; i, així, el pes mort de situacions caducades per a sempre no podia influir en els nostres punts de vista ni enterbolir-nos la realitat.*

Hem volgut anomenar el Full Català *com a precedent, però s'enganyaria qui cregués que venim a continuar-lo. La nostra orientació no pot ser la mateixa per una raó: el* Full Català *va néixer en un moment en què no s'editava cap publicació lliure i fins hi havia sector que, a base de no sabem quina ortodòxia patriòtica, volia crear el buit a l'entorn d'alguna persona ben destacada en el camp de les lletres. En aquell moment, doncs, calia una tribuna independent, i el* Full Català *va complir aquesta missió de justícia elemental: contribuir que tothom opinés amb llibertat. Avui, la situació és diferent, i cada grup i grupet disposa de la seva publicació; i fins una revista, emparada en un títol il.lustre, estaria dedicada als alts estudis.*

Per això no volem continuar la tradició funesta de les publicacions on tothom diu la seva. Al nostre país, cada capelleta tenia la pretensió de mantenir una espècie de denominador comú en una atribució de qualitat, *per ventura gratuita, als treballs que sortien sota la seva protecció. Salvades aquestes supersticions formals, cada col.laborador era lliure de dir el que volia. A l'exili ha passat una cosa pitjor; perquè continua el garbuix ideològic —per anomenar-lo d'alguna manera—, però cal reconèixer que en qüestions de qualitat no es mira prim.*

Nosaltres, que s'entengui bé, no pretenem fer de mentors de ningú, ni ens creiem tocats de la gràcia de no equivocar-nos mai. Tampoc no representem ni l'ànima ni el patriotisme nacionals, perquè entenem que la Nació està per sobre de tots nosaltres, i que la Pàtria, ens agradi o no ens agradi, té uns límits immutables i està ancorada en l'espai geogràfic i lingüístic que la història ha fixat. Ningú no pot pretendre que les essències del país l'hagin seguit a l'exili, ni proclamar que les representa. Volem dir que els qui mengen el pa de l'exili —amarg segons les paraules d'un desterrat il.lustre—, no han d'oblidar que els qui restaren estan exiliats en la pròpia terra i no poden ni tansols trobar amarg un pa del qual estan privats. Ens sembla que ja és hora de dir prou *a tots els insensats que s'emparen darrera les disciplines casolanes dels partits caduc, a tots els qui es creuen patriotes perquè practiquen esplais folklòrics, a tots els qui es passen la vida entre festes i festetes i, després, es creuen, de bona fe a vegades, que són una mena d'ungits perquè, escapats de l'opressió, es van trobar en la pau de les Amèriques.*

No ens representem, doncs, més que a nosaltres mateixos. Per això hem pensat de repartir d'una

manera gratuita els QUADERNS DE L'EXILI *per evitar sacrificis als nostres compatriotes que no tenen cap obligació de pensar com nosaltres, i, cosa més important, per a prescindir de proteccions.*

Hem redactat, de comú acord, uns principis, unes aspiracions, unes normes de conducta —perquè de tot hi ha—, que seran la base dels nostres comentaris. Pretenem donar una visió coherent de la vida nacional i de totes les seves manifestacions a través dels QUADERNS*; però, repetim-ho una vegada més, no creiem que aquesta visió sigui única. Senzillament, és la nostra.*

Vet aquí, resumida en sis punts, la nostra manera de pensar:

I.—*Catalunya, València i Balears són tres Països i una sola Nació. És missió de la nostra època realitzar la unitat nacional dels catalans, valencians i balears en un Estat en el qual siguin emparades les peculiaritats de cada un dels tres Països.*

II.—*Entenem que la nostra Nació, un cop resolt el problema de la seva existència sobirana, no ha de reclourels necessàriament dins les seves fronteres; sinó que, d'acord amb la seva tradició més noble, podria cooperar a la creació d'una Confederació —occitana, hispànica, romànica o europea—, en una absoluta igualtat d'obligacions i de drets amb les altres Nacions associades.*

III.—*La Nació dels Catalans, Valencians i Balears haurà de mantenir, entre altres manifestacions de la seva sobirania, i mentre la seguretat internacional es basi en la força armada, un exèrcit al servei de les institucions pròpies, i, a més, —si ingressa en estructures noves— al servei de la Confederació en els assumptes d'interès general. Sense Exèrcit propi, és il.lusòria tota llibertat política.*

IV.—*La Nació és el Poble. No hi ha veritable nacionalisme sense sentiment de la igualtat de tots els compatriotes. Cal acabar les divisions de classe que feien impossible la unitat nacional interior. Volem un règim d'igualtat social i econòmica per a tots els ciutadans, que doni a aquests la plena dignitat humana i que garanteixi la llibertat política i l'expressió lliure del pensament.*

V.—*Defensem la cultura basada en els caràcters nacionals i posada al servei de l'home. Rebutgem l'intel.lectualisme, la deshumanització i la supèrbia de tota manifestació que s'anomeni cultural a si mateixa, però que pretengui sobrepassar o menystenir l'Home. Rebutgem una cultura sense contingut i que es nodriu indefinidament dels seus propis residus. Entenem que l'home val més que el seu rastre, el contingut més que el continent, el pensament més que la forma. Ambicionem un estil directe, senzill i digne, subordinat a l'obra.*

VI.—*Creiem que el Desastre Nacional —derivat de la Guerra del 1936-39—, ha de constituir el començament d'una època nova que justifiqui el sofriment dels qui han caigut o es planyen sota la tirania totalitària i estrangera. En la mesura de les nostres forces, lluitarem contra tota manifestació social, política o literària caduca, i a favor de l'advenir d'un esperit nou: nacional i universalista, pacífic i militar, igualitari i humanista.*

LES CIUTATS PRESONERES D'EUROPA

PER PERE CALDERS

Sovint, amb el diari a les mans, i a recel de les converses provocades per la guerra, la gent es fa la pregunta deliberadament infantil de com podran omplir els seus espais les publicacions de tots els ordres quan retorni la pau, de quins temes es valdran per mantenir l'interès dels seus lectors.

Els telegrames datats a les grans capitals d'Europa, amb veus que tenien coses per a dir a tot el món, han sofert la simplificació d'unes grans obsessions: només n'arriben de Londres o de Moscú per a fer sentir el plany dels seus esquinços o els seus reptes, de Berlín per a explicar, desesperadament, que encara queden raons per al seu urc, d'Estocolm, plens de les pors d'una neutralitat mediatitzada per la guerra, fingint amb timidesa que la seva pau és de tan bona llei que pot servir de laboratori per a tots els assaigs diplomàtics. I n'arriben alguns de falses capitalitats creades pel feixisme, que conserven, a través de totes les traduccions, l'accent de la toixarrudesa germànica, com els de Vichy, exhibidors de la vellesa física de França. O de Madrid, amb una mena de murrieria d'idiota, fent propaganda comercial del seny i de la bondat de Franco, destinada a ésser creguda a Washington i a Londres, que es podrien estalviar la publicitat de la premsa i ésser reduïts a les comandes de petroli que necessita Hitler, formulades per telègraf o per telèfon, o simplement confiades a viatjants carregats de bons oficis, com Samuel Hoare.

Però Europa, geogràficament i tot, era molt més gran que tot això. ¿Sota quina llosa dorm París, per exemple, que no pugui proclamar el seu neguit? I quin pes pot ésser prou poderós per a ofegar la veu de Praga, de Varsòvia o de Viena. I d'on es nodreix el gran silenci de les sales de concerts de Brussel.les, de Copenhague o de La Haia? Quina mà pot fer callar el crit de les pedres d'Atenes i tancar en un poderós parèntesi de mesos i d'anys les inquietuds d'Oslo, de Budapest, de Ginebra i de tantes i tantes altres ciutats?

¿I a quina feina deu estar dedicat tot el metall que Europa dedicava als seus llibres, i quan es podrà cobrir la nuesa de les parets de tantes sales d'exposició, i reprendre totes les feines interrompudes per la guerra?

I Barcelona, la nostra, ¿sota l'angoixa de quina gran espera pot trobar forces per a callar tant? Tan oberta al cel i a la mar, ¿d'on pot sortir la feixuguesa de tants mals que ofeguin el seu clam o la seva queixa, i en quins recons s'amagarà, avara, la vella llibertat que li és deguda?

CONTRA L'OBRA D'EN JOSEP CARNER:

MISTERIO DE QUANAXHUATA

PER FERRAN DE POL

I, salvat l'idioma, estava salvada Catalunya.
FERRAN SOLDEVILA: *Història de Catalunya* (*v.* III, *Epileg*)

I

¿Qui estimaria una obra copiosa de qualitat i un home ric de talent i, en veure en l'una o descobrir en l'altre una errada greu, no sentiria un encongiment al cor? ¿O qui, feta la descoberta, seria prou mesquí per a guardar un silenci d'adulació?

II

La Renaixença catalana ofereix, des del començament, una perfecció formal rara —recordem les "Trobes" de l'Aribau—, i una lucidesa de pensament curiosa —sobretot en el pròleg d'en Rubió i Ors al seu "Gayter del Llobregat" en què exposa tot un programa d'independència literària. Però els seguidors immediats estan ben lluny de continuar per uns camins tan nobles.

Una de les tares més penoses és el fenomen del bilingüisme, que perdura —amb les excepcions significatives d'en Verdaguer i d'en Guimerà—, fins ben entrat el segle XX. Serà el patètic "adéu Espanya!" d'en Maragall el comiat al bilingüisme. Aquell qui el proferia escrivia encara en espanyol; però, a partir d'ell, els autors es fan seu l' "adéu" maragallià i s'accentua més i més l'imperi de la llengua pròpia.

De totes maneres, mai, abans del 1939, no s'havia remarcat amb tanta insistència que la llengua era la pàtria. Quan hostes vingueren que de casa ens tragueren, vam veure clar el final lògic d'una evolució espiritual. Si per a un francès la centralització administrativa, si per a un alemany la puresa de la sang ària, si per a un britànic el concepte de l'Imperi, si per a un soviètic la mística del socialisme, són unes nocions, informulades, però sentides, de pàtria, per a un català la persistència de l'idioma és la medul·la de la nacionalitat.

En Josep Carner ho expressava així, en un anonimat transparent, l'any 1939, a la "Revista dels Catalans d'Amèrica": "Parlem català contra totes les fronteres i totes les baionetes del món." I, una mica més endavant, afegia: "Mentre conservem el dipòsit sagrat de la nostra llengua, res no és perdut. Catalunya pot ésser esquarterada, els santuaris de la cultura profanats pel cavall moresc, els destins malmesos, i el cos de Catalunya, que som els catalans, dispers. 'Mas l'esperit —diu el Bernat Metge— no mor e de conseqüent no li és impossible parlar.' Ni en el nostre cas li és impossible res si parla en català."

III

¿Què s'han fet, on han anat a morir paraules tan belles? Bona part és fatalitat, circumstàncies no imputables als escriptors. L'atzar em va fer testimoni, per exemple, de la negativa sistemàtica que la representació catalana als organismes oficials d'ajut donava a la petició constant d'en Miquel i Vergés relativa a una consignació destinada a obres culturals catalanes. Devia ser del destí que aquells misteriosos cabals de l'emigració es perdessin primer per als propietaris de les caixes assaltades, després —segons diuen—, per als administradors, i sempre per als administrats. Això va fer que, desaparegudа la promesa de la "Fundació Ramon Llull", els escriptors, a Amèrica, haguessin de triar entre callar o escriure en espanyol. De totes maneres, fins ara, els qui escrivien en castellà, podien ser agrupats en quatre seccions: a) els periodistes; b) els becaris; c) els qui publicaven obres de tipus informatiu, documental, etc.; d) els traductors de llengües diverses al castellà. Totes aquestes activitats —més o menys literàries— s'expliquen per la necessitat de viure.

Mai no hauria dit que fos en Josep Carner —el "Príncep dels Poetes"—, qui inaugurés, en castellà, un tipus d'obra de creació que traeix un gust pel polliment formal, una lentitud d'execució voluptuosa, un esplai de virtuós i una disciplina verbal prodigiosos. ¿Què pot haver induït en Carner a fer el que no s'havia permès en una llarga vida d'escriptor? Perquè, si bé era freqüent que els nostres literats comencessin la seva carrera en castellà, mai no s'havia donat, fins ara, el cas invers, o bé havia provocat explosions d'indignació. ¿Per què en Carner acaba per on d'altres van començar? ¿Volia parlar del país que ens ha acollit? Crec que la nostra llengua podia rebre tots els pensaments que ha confiat al castellà i fins hauria fet ben bonic un tema tan exòtic en la nostra llengua. Però, ¿per què hauríem de cercar motivacions? En cap cas, en Carner, que és un literat conegut, no té dret a fer passar el nostre país com a bilingüe als ulls dels hispano-americans.

Avui dia, es vulgui o no es vulgui, tota mena de Princeps —i els de la Poesia no n'estan exceptuats—, són o han de ser constitucionals; és a dir, que no tenen poder per a desfer les lleis que ells mateixos, amb la màgia de la seva paraula, han ajudat a crear. La Pàtria està per damunt de tot poeta, per alt que sigui l'imperi que exerceixi.

A qui em digui que l'obra —a part d'aquestes consideracions—, és bona, li contestaré que, com més magistral sigui la seva aparença, més greu és el mancament, perquè priva la Pàtria d'una

obra necessària en aquests moments. I tal actitud és més de plànyer en un príncep que no en un menestral de les lletres perquè quan els més alts donen fum en comptes de donar llum és quan apareixen les decadències que ja, per a vergonya nostra, hem hagut d'escriure una vegada amb majúscula i com a significativa de tota una època de la nostra història literària. Algú podria pensar que exagero; però, si ens hem cansat de dir que, a Catalunya, els enemics es proposen arrasar la nostra literatura, i blasmem, molt indignats, que alguns escriptors catalans escriguin ara en castellà, ¿què pensarem d'aquells que, a l'exili i en plena llibertat, secunden l'obra desnacionalitzadora? Es digni el que es vulgui, l'actitud d'en Carner en publicar un llibre d'imaginació en espanyol, en aquestes circumstàncies, és molt pitjor que la dèria del Rector de Vallfogona —a qui algunes anomenaven el "Divino Vate"—, de predicar als gironins en la llengua de Góngora. Per a descobrir-ne tota la gravetat hauríem de pensar: ¿què no es diria d'un escriptor francès de primera qualitat que, després de la invasió del seu país pels alemanys, es dediqués, per esplai, a l'exili, a escriure en la llengua dels enemics?

¿Quina vel·leïtat de poeta ens pot fer oblidar aquelles dones que a Catalunya sofreixen a les cames les fuetades dels oficials envaïdors, quan parlen català? ¿O aquells infants que llangueixen dins les presons espirituals de les escoles, presidides per un rètol que els mana: "¡Hablad la lengua del Imperio!"? ¿O aquells homes —del President al ciutadà obscur—, que afronten l'escamot d'afusellament amb el clavell roig d'un "Visca Catalunya!" als llavis?

LLIBRES EN CATALÀ A MÈXIC

per JOAN SALES

RETORN, novel·la per JOSEP M. POBLET.— A. Artís, impressor. Mèxic, D. F., 1942. 158 pàgines.

Més que novel·la, és un reportatge novel·lat. El protagonista és un pagès de Montblanc, el fill del qual mor a la guerra, i que, havent-se exiliat, no pot suportar l'existència lluny de la seva finca, i hi torna, per a morir de tristesa. L'obra té molt d'encís per als qui som de la Conca de Barberà. Montblanc, cenyida de muralles, coronada per la plebania de Santa Maria, és única per a nosaltres. Però dubto que el llibre faci sentir aquesta emoció als profans,—*vull dir, els qui no són de la comarca. Resulta així un llibre d'interès sobretot local, que, quan es pugui vendre a les llibreries de Montblanc (alguna d'elles centenària) tindrà un gran èxit, perquè toca al viu el cor de la nostra* pàtria petita. *L'estil és desigual. El primer capítol té* brio *i interessa; després, l'acció decau en una sèrie d'escenes folklòriques; cap al final, entre alts i baixos, es tornen a trobar moments inspirats. Es llàstima que la Conca no tingui encara la seva novel·la, la que fos com l'ànima mateixa d'aquella terra abrupta i boscosa, pàtria de Pere Ermengol, cavaller, lladre de camí ral i sant; però això ens duria molt lluny dels temes que sol tractar Josep M. Poblet. Cal agrair a aquest el sentit patriòtic que l'ha dut a imprimir, en el que va d'exili, tres llibres en català a les seves costes; i, també, que (ja que no es proposa tractar cap tema transcendental), almenys no fa com certs* bernats-ermitans *literaris, que camuflen la seva insubstancialitat dins la closca buida d'un estil pompós i estantís. Important o banal, és un autor que no enganya.*

EL FUTUR DE CATALUNYA, per JORDI ARQUER.— Col·lecció *Documents* de la *Biblioteca Catalana*. Editor: B. Costa-Amic. Mèxic, D. F., 1943. 115 pàgines.

L'estil peca de pamfletari i, cosa pitjor, declamatori: períodes interminables i enrevessats, en què el lector perd l'esma del subjecte, verb i predicat. Se les emprèn contra els senyors Comorera i Lluhí; un no sap ben bé perquè precisament *i només contra ells, quan és notori que hi ha tants i tants altres* polítics *molt idonis per a servir de blanc a la sàtira. També xoca una mica la importància pueril que sembla atribuir a certes pintoresques colles de* polítics, *com si en depengués el futur de Catalunya; el lector no pot estar-se de pensar que, per sort, aquest futur depèn de contingències molt més vastes, i que, d'altra banda, hi ha coses força més importants* hic et nunc. *Però el llibre ofereix una sèrie de punts de vista brillants*: Que la bandera de la llibertat nacional ha passat a mans del proletariat, és un fet històric que la guerra que estem vivint ha demostrat sobreradament [*pàg.* 16]; és absurd imaginar que el territori de la Generalitat (sense València i les Balears, regions amb les quals se'ns prohibia federar-nos[1]) fos la NACIO CATALANA [*pàg.* 57]; Entre els fills del poble n'hi haurà que ja no podran comparèixer a la barra de la Convenció Nacional de la Catalunya independent a exigir comptes: són els soldats catalans morts per una Pàtria nova més lliure i més justa... [*pàg.* 89]. *D'aquests i d'altres passatges sembla deduir-se una concepció política interessant i que és nova en el camp ideològic on milita l'autor: el proletariat és la més nacionalista de les classes socials, cal anar a la unitat nacional de Catalunya, València i Balears; els soldats catalans del* 1936-39 *van lluitar per la seva Pàtria... Llàstima que a l'autor li hagi mancat no sé si el coratge o el rigor lògic, per a dur aquesta punta de vista a les últimes conseqüències. Per exemple, sembla que cregui que els obrers castellans ens ajudaran a realitzar el nostre Estat nacional; oblidant que, si la classe obrera és la més nacionalista de totes, els obrers castellans ens vindran a resultar molt més nacionalistes* castellans *que els seus burgesos.*

[1] Per la Constitució de la República espanyola.

L'art i els bells oficis

PREDESTINACIÓ DE MARIÀ FORTUNY

per ENRIC F. GUAL

La tan curta com brillantíssima vida de Marià Fortuny es presta a indagar-ne infinitat d'aspectes dels quals no és gens menyspreable el que fa referència a l'ombra de predestinació que mena la seva existència sempre pel camí precís, que a tothora l'enduu implacablement cap a l'atracció d'una força superior que el situa en l'únic lloc que més tard acceptarà la seva fama.

En aquest sentit, Marià Fortuny és el geni que menys ha patit els dolors de la formació. Arriba a la cima a través d'una sèrie escalonada de fets fortuits enmig dels quals té l'encert de saber-se lliurar sense resistència, íntimament afalagat, ja segurament convençut que el traç de la seva vida és orientat i decidit per un element insubornable que junt amb aquella "ànsia oculta" de què parla un seu biògraf, no l'abandonarà mai.

Aquests fets comencen a fer-se palpables tot just nat el pintor. La seva petita infantesa és tràgicament atropellada per la mort dels seus pares, cosa que possibilita el paper paternal que assumeix el seu avi. Aquest és un artesà notable; fuster, escultor de figures de cera; ha somniat tota la vida en l'art, en Itàlia. Als 70 anys, es considera sense mitjans per abastar la glòria. Es quan li cau el nét a les mans. L'avi és a més un convençut espiritista que creu en la transmigració. Per tots els àmbits de Reus escampa la nova que en el seu afillat resideix l'ànima d'un gran mestre clàssic. El dia que el petit Fortuny agafa un llapis i traça el seu primer dibuix, a l'avi li desapareixen els dubtes íntims que pogués tenir. Es a dir, que en el moment d'obrir els ulls, Fortuny té el següent panorama davant seu: la pròpia observació que dels seus dits surten dibuixos; la constant exposició dels models de l'avi; els arguments sobrenaturals donats a les seves atònites orelles per aquell. Als vuit anys, Fortuny ja està convençut de quin serà el seu esdevenidor. L'ajuda a creure-ho el reclotment del món exterior de què és víctima per la seva mateixa fe. Avi i nét treballen tot el sant dia. Fortuny comença a deixar-se anar pel camí que li esbrossen els fets. El pintor Soberano, que té escola muntada a Reus, li participa una tarda que seria convenient el seu pas per Barcelona. Les circumstàncies ja es van concatenant. L'avi s'exalta i cada opinió d'un nou visitant és per a ell una confirmació de la bondat de la doctrina que professa. Poc dies després de ser proferit el consell del mestre, l'avi carregat de figuretes de cera, i Fortuny amb una carpeta plena de bocets a la ploma i a l'aquarel·la, sense un sou a la butxaca, emprenen el viatge a peu cap a Barcelona. Sobre l'avi il·luminat, extasiat, gravita la glòria d'ésser l'inductor del geni; pel seu cantó, el nét, no deixa de pensar, tan infantilment com es vulgui, però pensant-hi, que és l'escollit dels déus. Per això passen muntanyes i rius sense sentir el dolor de la urpada de la misèria. Per què? Si el seu camí és una etapa tan inevitable al temps que tan sabuda com la mateixa Crucifixió!

L'any 1854 a Barcelona s'acobien ràpidament els nous elements que han de fer possible el futur de Fortuny. L'escultor imatger Talarn rep la parella il·luminada i tot i els pocs elements de judici que té davant seu es compromet a cercar la beca per a Belles Arts que aconsegueix ràpidament. Entra en funcions el pintor Claudi Lorenzale, tot seguit seduït per la convicció de Fortuny. Pau Milà i Fontanals, en plena classe, assegura la immortalitat de Fortuny. El pintor davant de tot això resta indiferent. Ja n'està convençut, encara que sigui per altres conductes! Seduït per la composició, diu un dia al seu avi que li agradaria fer un mural. Una setmana després, sense saber com va ni com ve, Talarn truca a la porta i encarrega al jove Fortuny uns murals per a una església[1]. De Llotja surten veus d'admiració i hom comença de sol·licitar dibuixos d'aquell xicot de quinze anys. La Diputació de Barcelona estudia el cas a instàncies de Don Bonaventura Palau. No existeix la pensió a l'estranger, però hi ha un llegat anònim que s'aprofita per a tal fi. Resultat: que al març del 58 Fortuny arriba a Roma. Les primeres cartes que des de l'antiga capital de l'Imperi adreça a Lorenzale i al seu avi no parlen mai del goig d'haver aconseguit la pensió. Són lletres escrites per un il·luminat que ja sabia que hi aniria, sense preocupar-se del camí. L'"ànsia oculta" li adverteix que Roma encara no és per a ell. S'hi avorreix. No hi progressa. El que impulsarà la seva pintura no és la fredor de les Acadèmies. "Roma és un cementiri poblat per estrangers" —diu a l'avi i a Lorenzale. "Només té interès Rafael i un retrat de Velàzquez." Malparla dels copistes: "No saben res del moviment." Rara predestinació aquesta de blasmar el copista de museu, en ell que encara ignora que el natural i el moviment seran la seva glòria tan aviat! En una lletra de M. d'Epinay al baró Davillier, es diu que tot el que dibuixà a l'Acadèmia li causà tal horror que va estripar-ho. A Fortuny, sense que ell en sàpiga res, li arriba l'hora de decidir la seva pintura. A Roma, artísticament, s'hi hauria mort. Es el gener de l'any 60 (l'avi fa un any que ha mort feliç). Espanya sent la necessitat política de quedar bé davant d'Europa amb la guerra al Marroc. Voluntaris catalans s'alliste al costat de l'altre gran reusenc. La Diputació barcelonina voldria que de la campanya quedessin imatges de valor permanent, i pensa que Fortuny acceptaria un viatge a l'Africa amb la missió d'immortalitzar quelcom del que es suposà que succeiria en els camps de batalla. Fortuny sent la imperiosa necessitat de traslladar-s'hi. La

[1] Sembla que foren uns murals per a la parròquia del Pi, que desaparegueren en una reforma efectuada a primers de segle.

força de decisió misteriosa que no l'abandonà mai l'apressa a l'acceptació. I és quan es consuma Fortuny, perquè l'Africa és el que reclamava l'esperit del pintor. La llum, el colorit, el natural de tema infinit, el pintoresquisme... D'ací partirà tota la seva obra: la plasmació del seu geni; el camí definitiu de la glòria que l'espera més tard a Madrid, Granada, París i altra vegada Roma, —aquella Roma que per boca de Venturini el rep dient-li: "Va sortir d'ací com un simple deixeble, i poc després torna fet un mestre. Quina sorpresa!"

Aquesta és la gran circumstància en la predestinació al geni de Marià Fortuny. Sense Africa, s'hauria esmortuït a la Ciutat Santa, i el seu retorn a Barcelona hauria estat tan trist com l'esdevenidor limitat que l'esperava.

L'"ànsia oculta" era allò. La pauta que havia de donar-li el color i la llum perquè un cop ja integrades dintre seu lliura possibilitats poguès realitzar en la boira de París la fantàstica lluminositat concentrada de "La Vicaria" i de "L'elecció de model" i de la resta de les seves teles i dibuixos.

L'ONZE DE SETEMBRE

L'onze d'aquest mes, la capital del Principat acostumava a commemorar l'aniversari del gest de Rafael de Casanoves, Conseller en Cap (és a dir, alcalde) d'aquella ciutat.

Seria entendridora aquesta admiració dels barcelonins envers el seu alcalde, si no fos que alguns elements han volgut fer, d'aquella modesta figura municipal (que va acabar demanant perdó al Borbó, i va morir al llit, molts anys després del famós 11 de setembre del 1714) una mena d'heroi nacional de tota la Pàtria. Aquesta figura ha estat convertida en símbol per la malvolença dels uns i la tossuderia dels altres. Fins i tot, alguna vegada, la bona voluntat dels barcelonins ha fet que sang generosa fos vessada a causa d'unes flors deixades al peu del monument de Casanoves.

Figures molt més grans que la de l'alcalde Casanoves va produir l'heroica guerra dels Catalans, Valencians i Balears contra els Borbons. Basti citar el general Moragues, fet decapitar pel Borbó, i el cap del qual va estar exposat dins una gàbia de ferro al Portal de Mar de Barcelona durant vint anys; el cabdill de franctiradors Bach de Roda, penjat a la forca a les Davallades de Vic; i tants i tants d'altres militars i ciutadans que van fer el sacrifici de la vida per la causa nacional.

Bé que cada veinat celebri les seves glòries alcaldívoles. Però el conjunt de la nació no es pot acontentar amb figures locals. Ja és hora que els catalans del Principat aprenguin dels seus germans, els valencians i els balears, la lliçó que aquests els donen quan prenen, com a diada nacional, no l'aniversari d'una derrota, sinó la de l'entrada del Rei Conqueridor a València i Mallorca respectivament.

Ja comença a ser hora que els catalans es recordin que tenen darrera seu una història potent i il.lustre, i no solament un rosari de calamitats. Voldríem que es deixessin de commemorar desgràcies (costum nefast, perquè fomenta un complex d'inferioritat i de ressentiment que no pot dur res de bo), i que la diada nacional dels Catalans, Valencians i Balears fos l'aniversari d'algun esdeveniment gloriós i d'abast nacional.

REVISTA DE REVISTES

Ja són dotze les publicacions periòdiques editades pels Catalans, Valencians i Balears a Mèxic; totalment redactades en la nostra llengua són, a més de la nostra: **Catalunya, Juliol, El Poble Català**, el **Butlletí del Partit Socialista Català**, el butlletí dels ugetistes catalans, **Orfeó** (butlletí de l'Orfeó Català), i la **Revista de Catalunya**, de la qual parlarem després. Bilingües (amb el propòsit de fer conèixer les nostres coses al públic hispano-americà) apareixen: **La Humanitat, La Nación Catalana**, les **Cartes Obertes** de Jaume Miravitlles, i **Levante**, òrgan de la Casa Valenciana. A totes elles la nostra cordial salutació.

L'edició de la **Revista de Catalunya** a Mèxic es deu a l'esforç personal del mallorquí Antoni M. Sbert, el qual, a més, és autor de l'article més interessant que la **Revista** insereix: una visió directa, sobre els fets, de l'actual renaixença dels Països de Llengües d'Oc. És també molt interessant un article del Dr. Bosch Gimpera, en el qual esquematitza, segons les dades més recents de l'arqueologia i l'antropologia, el problema de la composició ètnica de la Nació dels Catalans, Valencians i Balears; subratlla alguns fets de la més alta significació: l'element ètnic predominant seria l'ibèric, fins a l'extrem que excloure els ibers de la nostra Pàtria seria reduir-la a les províncies de Barcelona i Girona i al departament dels Pirineus Orientals (i, amb tot, aquests territoris també estan fortament iberitzats). El Dr. Bosch, com sempre "suaviter in modo", deixa molt delicadament rasurats certs politicastres amics de parlar del que no saben, i a qui, no se sap per què, no donava de cap manera la gana de ser ibers. Dóna compte d'un fet molt suggestiu: l'actual límit de les llengües catalana (valenciana) i castellana al País Valencià, concorda, en certs indrets que anomena, amb el límit antiquíssim que separava els ibers (avui de llengua catalana) dels celtes i celtibers (avui de llengua castellana). Amb la prudència pròpia dels especialistes rigorosos, el Dr. Bosch evita treure'n conclusions generals precipitades; però el lector avisat n'ha de concloure que si alguna nació hi ha al món que pugui anomenar-se ibèrica, és la dels Catalans, Valencians i Balears.— Altres articles també molt interessants són signats per Ferran Soldevila i pels doctors Alguader (difunt), Serra Hunter i Jaume Roig.— En canvi, el senyor Antoni Xirau, sota el títol pompós de "El progrés moral de la Humanitat", sembla que ens vulgui convèncer que aquest món on vivim va anar molt, però molt, malament, fins que va arribar ell, portant-nos, dels cafès de Madrid, les idees de republicanisme, esquerrisme, estatutisme, etc., etc. Aquest article "progressista" ha tingut la virtut de rejovenir més d'un lector nonagenari, que s'ha sentit de cop transportat de nou a l'època d'Espartero.— La **Revista de Catalunya**, tot i no ser un llibre, ha resultat l'obra en català més voluminosa (200 pàgines) apareguda a l'exili. Així, el senyor Sbert es fa creditor a l'estima que s'ha guanyat el senyor Costa-Amic i els altres patriotes que han animat, amb el seu esforç i sovint amb el seu sacrifici, publicacions en català en terres d'exili.

Hem llegit l'últim número de **La Humanitat**. Ultra el to monocorde dels seus articles catalans, i l'inqualificable dels castellans (barreja de **El Diluvio** i de **El Progreso**) no ens sabem avenir que la "Esquerra Republicana de Catalunya", fundada per Francesc Macià, hagi pogut evolucionar fins aquesta mena de regionalisme que preconitza. Si deixem de banda el fet insignificant i entrebancador de qualificar la gent entre grups d'esquerra i de dreta, no recordem cap època de **La Veu de Catalunya** amb esperit més provincià. Substancialment — i en la poca doctrina que ens ofereix — proclama els ideals de la "Lliga Regionalista".

Les armes i la història

LA GLORIOSA TRADICIÓ DEMOCRÀTICA, MILITAR I CIUTADANA DE CATALUNYA

PEL CORONEL Vicenç GUARNER

Cease to consult, the time for action calls;
War, horrid war, approaches to your walls!
POPE: "*La Iliada*", llibre III.

LA HUMANITAT *seguеix, malauradament, a través dels milenis, la seva trajectòria política de moviments pendulars que porten successivament de les democràcies als totalitarismes. Filip, el rei macedoni, era ja, probablement, tan feixista al seu temps com Hitler ho és ara, i li mancava també, igual que als* nazis *actuals, l'espai vital.*

La moral humana és, històricament, (i ho serà mentre no es refredi completament la trista pilota de fang i de foc on vivim) la mateixa moral de les bandades de peixos que circulen per les profunditats oceàniques, i que neixen, creixen, es reprodueixen i moren enmig d'una sèrie de lluites ofensives i defensives, lliurades amb la finalitat de protegir-se contra els enemics exteriors.

Els humans —sedentaris i lligats a la terra pròpia— també, com els peixos, han de defensar-se, i àdhuc jugar-se la vida per llur Pàtria; concepte, aquest, profund i sincer, el més noble de la naturalesa humana, que sorgeix d'un agregat social fortuit, afectiu i espontani, i que cal no confondre —com fan molts— amb la patrioteria.

*El fenomen patriòtic és quelcom més que l'*èxit d'una empresa en comú, *com deia el pobre Walter Rathenau. Es completament independent dels interessos materials i materialistes; (pot esdevenir aquesta la raó per la qual el marxisme teòric i ortodox no faci gaire cas del concepte, si bé la unió actual dels russos existeix purament per patriotisme). La Pàtria no té res a veure amb les configuracions geogràfiques, i es troba lligada a nobles i heroiques tradicions històriques, idiomàtiques i culturals. La defensa de la Pàtria —la missió militar—, avui generalitzada amb el concepte de les modernes nacions totalment en armes i mobilitzades, és la més noble de les missions, i la més transcendental; incompatible amb les excitacions i fatxenderies fanfarròniques d'aquells qui, en arribar el cas, restarien emboscats a la reraguarda. Es, també, incompatible amb qualsevol exteriorització d'un desig immoral de predomini, esclavització o robatori (cas propi dels nazistes).*

Mentre la humanitat no millori, i seguеixi essent d'actualitat la traïson des clercs (*és a dir, d'aquells intel·lectuals que venen llurs plomes a les causes immorals) de què parlava, anys endarrera, l'escriptor francès Jules Benda, caldrà ensenyar als ciutadans els sistemes i mitjans indispensables per tal que puguin defensar llur Pàtria, i més encara si aquesta no gaudeix de llibertat. Les guerres actuals i les de l'esdevenidor,* drames sagnants i passionals *segons Jomini, seran cada vegada més terrorífiques, perquè tindran lloc en les tres dimensions de l'espai, entre les sorolloses explosions de l'artilleria, l'espantós tecleig de les armes automàtiques, amb llurs barreres infranquejables; els monstruosos atacs dels tancs; les terribles corrosions dels teixits produïdes pels gasos, i les desmoralitzadores i ferotges agressions de l'aviació.*

La tècnica militar moderna, que fa impossibles les revolucions romàntiques del segle XIX si no compten amb un decidit ajut exterior, —que és la primera cosa que s'ha de procurar tot futur revolucionari—, és un art per als generals, una ciència per als oficials i una sèrie d'oficis exageradament especialitzats per als soldats; i, a més, és continuament transformada pels avenços de la ciència i llur aplicació a la guerra. Cal que aquesta complicada tècnica sigui coneguda àdhuc per tots els ciutadans que desitgin llur llibertat dintre de la de llur país, i que sigui ensenyada per professionals especialitzats. Vigny, en el seu llibre Servitude et Grandeur militaires, *parlà de l'heroisme obscur, entusiasta i perseverant de la professió militar*[1], *encara que, amb la guerra química moderna, l'heroisme i el valor siguin subministrats a la mida pel comandament, amb dosis d'amili de sodi o sulfat de bencedrina, productes que fan reaccionar i esclareixen el cervell; i també amb pindoles de pervitina, medicament que va augmentar el valor i la decisió de les tropes de l'aire nazis, caigudes i desembarcades sobre Creta.*

Els pitagòrics, a Grècia, escrivien al frontispici de llurs acadèmies: No passi ningú sense conèixer la Geometria. *Al frontispici dels nostres edificis, a Catalunya, seria convenient escriure:* NO PASSI NINGU SENSE CONEIXER ART MILITAR. *Aquest art hauria d'ensenyar-se a les escoles, instituts i universitats, i organitzar, a més, institucions gimnàstiques paramilitars, com els* sokols

---

[1] Entre les seves notes íntimes, publicades per Louis Ratisbonne sota el títol **Journal d'un poète,** el comte Alfred de Vigny havia escrit: "**Cinq Mars, Stello, Servitude et Grandeur Militaires.** (on l'a bien observé) sont, en effet, les chants d'une sorte de poème épique sur la désillusion; mais ce ne sera que des choses sociales et fausses que je ferai perdre et que je fouleral aux pieds les illusions; j'élèverai sur ces débris, sur cette poussière, la sainte beauté de l'enthousiasme, de l'amour, de l'honneur, de la bonté, de la miséricordieuse et universelle indulgence qui remet toutes les fautes, et d'autant plus étendue que l'intelligence est plus grande."

EN RAMON ES VOL B'ANYAR

A mitja tarda el deixen en llibertat. La primera cosa que cal fer és dutxar-se i per això se'n va de dret a casa. Viu en una cambra rellogada a una família negra, en una casa de fusta, a San Carlos[1]. El sol encara és alt i fa molta calor; per a arribar a casa ha de marxar gairebé tres quarts i el camí és dur en aquesta hora. Podria esperar el vespre assegut a l'ombra dels arbres, al Parque de Colón; però sent una suor desagradable per tot el cos; necessita dutxar-se de seguida i es decideix a fer

[1] Barri de la ciutat de Santo Domingo, avui dita Ciudad Trujillo.

---

txecoslovaca que van ésser l'escola de la llibertat d'aquell país i on la joventut nacional aprenia la milícia, l'educació física, la companyonia ciutadana igualitària i sobretot la disciplina.

Spengler deia que les guerres són un factor de progrés científic. Filosòficament, és dolorós haver de confessar aquesta veritat. Però la mateixa guerra actual ho demostra plenament, perquè farà una radical transformació de les condicions de la vida moderna, malgrat l'aproximació evident de la tercera guerra mundial —la qual ja es comença a dibuixar, amb les seves futures característiques, a Iugoslàvia, i que es farà inevitable mentre no existeixin al món formes de govern socials i democràtiques uniformes. Alguns avenços científics deguts a la guerra actual són els següents:

En medicina i biologia, grans progressos de cirurgia reconstructiva; nous anestèsics amb compostos d'èter; curacions miraculoses de moltes malalties i d'enormes cremades amb injeccions de plasma; tractaments de neurosis per la narcoanàlisi; models magnífics d'instrumental de precisió; germinacions artificials i investigacions sobre les hormones.

En química, han aparegut novíssimes emulsions fotostàtiques, i nous procediments químics aplicats als teixits. En química industrial, han estat inventats novíssims materials plàstics, que modificaran moltes de les indústries i totes les construccions, ja que, el dia de demà, els edificis es faran amb materials absolutament diferents dels actuals.

En física, ha estat transformada la ràdiolocalització; la televisió ha estat posada a l'abast de tothom i perfeccionada notablement; la cèl·lula fotoelèctrica canviarà els sistemes de transmissions, i la detecció de submarins i avions ja es fa ara a 250 milles per mitjà de les ones magnètiques.

En mecànica, han aparegut motors ràpids Diesel *i motors d'aviació i d'automòbil absolutament nous, aplicats a avions i a vehicles a motor, que revolucionaran l'agricultura i els transports de l'endemà.*

Els avenços socials —començats a Anglaterra— són immensos: tributació a l'Estat del 90 per cent dels guanys; supressió del luxe excessiu; nacionalització de moltes indústries, bancs i mines; alimentació científica i deshidratació total dels aliments, cosa que simplifica els transports; edificacions i serveis col·lectius, entre ells el sanitari; assegurances del projecte Beveridge, etc., etc.

*
* *

El fet de la guerra i les seves conseqüències no pot ésser negligit per cap català.

A Catalunya, exageradament pacifista i antimilitarista, hom ha oblidat la nostra gloriosa tradició democràtica, militar i ciutadana de l'Edat Mitjana, que va portar els nostres avis —en el transcurs dels segles XIII, XIV i XV— a Còrsega, a Sardenya, a Sicília, a Malta, a Nàpols, a l'Imperi Bizantí, a l'Àsia Menor, fent de la Mediterrània un llac català; després d'haver alliberat les Balears, el País Valencià i Múrcia del jou dels musulmans; països, aquests tres darrers, que van simpatitzar amb els seus alliberadors en l'ordre polític i social (al contrari del que passava amb les conquestes castellanes) fins a l'extrem d'arribar a fondre's tots en una sola nacionalitat, amb una sola senyera i una sola llengua[1].

L'art militar és molt més complicat ara que llavors. Els exèrcits de pagesos cavolats en altres temps per la força, han estat transformats avui en exèrcits de ciutadans especialitzats, que han de servir complicades màquines i conèixer els sistemes tàctics de la lluita actual.

Els xinesos, exquisidament educats, consideraven, abans, el militar com l'últim esglaó de l'escala social: com una espècie de bandit menyspreable i temible al mateix temps. Ara —després de la Revolució— han fet de la professió militar l'ofici més honorable i digne de la nació, i tant els estudis bèl·lics com el portar uniforme són absolutament obligatoris per a tothom —homes i dones— a la Xina de Xang-Kai-Xek. És per aquest motiu que els xinesos obtindran, amb la victòria, la llibertat de llur Pàtria; i aquesta i altres lliçons han d'ésser apreses per aquells compatriotes que, en lloc de fer els possibles per tal d'intervenir, com a catalans, a la guerra actual, formant unitats catalanes, futura escola de la milícia de llur Pàtria, aprofiten l'exili per produir històriques estridències de falsos entusiasmes patriòtics, que estan molt lluny de sentir, i que no van posar certament de manifest anant a combatre al front d'Aragó, front eminentment català, amb unitats cent per cent catalanes, on lluitaren moltes dels nostres, ara disposats calladament —com aleshores i com sempre— a jugar-se la vida per Catalunya (sense fer marxa de Cadis *com fan molts, imitant el que es va fer ridículament a Espanya al segle passat en ocasió de la guerra amb els Estats Units).*

Oculos habent et non vident[2]. ***Tots podem contemplar certa catalana a l'exili que actuen en forma inconscient i que són completament orbs.***

---

[1] **Múrcia, conquerida per Jaume I en el segle XIII, va ser un país de llengua catalana durant molt de temps (testimoni de Muntaner en la seva Crònica); encara avui, el dialecte popular de l'horta murciana conté un tant per cent elevadíssim de mots d'origen català.**

[2] **Psalm 135 de David, versicle 16.**

la caminada malgrat la xafogor. Si tingués cinc ''cheles''[2] agafaria un cotxe de la línia, però no té ni un clau. Es fica la mà a la pitrera, sota la camisa descordada, i es grata el costat i l'aixella.

Fa tres dies, al vespre, en anar a sortir del ''Hollywood'', on havia pres un café amb llet, En Borí el va cridar i li va preguntar:

—Ja tens la cèdula d'enguany?

—No.

—Et detindran. A la cantonada del carrer Duarte demanen la cèdula a tothom i s'enduen a la ''Fortaleza'' els qui no la tenen.

—Passaré pel carrer Hostos.

—Et detindran al carrer Mercedes.

En Ramon es va gratar el clatell.

—Espera't fins a més tard. Si vas avall t'aturaran a la plaça. Sembla que han volgut tot el centre.

En aquell moment va passar pel davant del café una fila d'uns vint detinguts —la majoria negres— conduïda per dos policies. Un d'aquests es va acostar als dos amics, que eren a la porta del café, i els va demanar la cèdula. En Borí va mostrar la seva; En Ramon va confessar que no la tenia.

El van posar a la fila.

A la ''Fortaleza'' el van ficar en una sala on hi havia diverses lliteres en grups de tres, l'una sobre l'altra. Li'n van assenyalar una del mig. A la de sota dormia un jovenet mulat, que somreia beatíficament; a la de sobre hi havia un negre corpulent que el guaitava amb un sol ull obert mentre ell es despullava i deixava la roba plegada als peus de la seva llitera. Allí feia una calor insuportable, i se sentia una pudor asfixiant; això el molestava i el posava tan negulitós que es regirà hores i hores sense poder aclucar els ulls. A més, no podia vèncer la repugnància que li havia produït aquella llitera, sense llençols ni cap manta, amb una màrfega brutíssima en la qual es notava el sot que hi havia deixat el qui hi havia dormit abans. El negre de sobre es va passar la nit roncant sorollosament.

L'endemà al matí van cridar En Ramon i li van donar el vestit ratllat. Sense esmorzar el van fer pujar amb cinc altres presos en un camió que els va dur en un magatzem de fusta de l'Avenida Trujillo Valdés[3]. Allí van passar el matí descarregant taulons. Al migdia van tornar a la ''Fortaleza'', on els van donar un ranxo que En Ramon no es va poder empassar. A la tarda el van posar en un altre equip que va anar al carrer del Conde, on va descarregar un piano d'un camió i el va pujar en un segon pis. El dia següent el va passar sencer —matí i tarda— cavant en un jardí de l'Avenida Washington. I aquest matí ha regat un altre jardí al carrer Penson. Ha treballat —ja ho sap— per als oficials de la ''Fortaleza''.

Quan l'han posat en llibertat no li han donat cap explicació; ningú no li ha parlat de la cèdula. Li han dit, només:

—Ja us en podeu anar.

*

* *

Un amic li ha prestat unes ''cheles''.

Ha comprat dues bananes i dues taronges i se n'ha anat al Malecón, on la gent pren la fresca asseguda a la barana. En Ramon s'endinsa en la foscor i es dirigeix cap a la platja, a la desembocadura del riu. Allí s'ajeu sobre la sorra, vora la mar i guaita els llums de ''Sans Souci'' i del passeig de l'escullera, a l'altra banda del riu. Veu sortir el ''Cuba'', tot il·luminat, que va a Veneçuela. Malgrat la fam, li costa d'empassar-se les bananes. Tant com li agradaven a Barcelona! Ha acabat per avorrir-les. Cada mos que se n'engoleix li fa venir ganes de vomitar. Per a atenuar la repugnància alterna un mos de banana i un mos de taronja. Recorda els seus plats predilectes: els musclos amb ceba i tomàquet de la Barceloneta; la paella del Grau de València; la bullabesa de Marsella; els espaguetis, i el peix amb suc, i les truites d'espinacs, i el llobarro amb maionesa... Recorda, sobretot, dues coses que li produeixen una sensació d'eufòria inefable: el camallot mallorquí i el formatge de Rocafort.

Li arriben els esquitxos d'una onada i s'aixeca per a jeure un xic més lluny. Contempla uns moments, encisat, els reflexos dels llums del ''Cuba'', que es belluguen incessantment sobre l'aigua. S'estira de cara al cel, i s'adorm.

Quan es desvetlla, té el clatell adolorit i una cama enrampada. S'aixeca i tot coixejant puja cap al Malecón per a anar-se'n a casa.

*

* *

Al cap d'una estona de treballar ja es penedeix d'haver acceptat aquesta feina. Es massa feixuga. Assegut en un tauló penjat amb cordes, va reblant els cargols que uneixen les bigues del pont en construcció. El sol li cau de ple a sobre i té la camisa xopa de suor. El negre que treballa al seu costat està nu de la cintura en amunt i duu les calces arremangades. La suor li raja per tot el cos, però sembla insensible a la xafogor. Des que s'ha posat a la feina canta a mitja veu un ''merengue'' popular.

En Ramon se sent cansat. Els dits i el monyó dret li fan mal. Mira enlaire i veu, a través de l'encreuament de les bigues, el cel blavíssim sense un núvol; mira avall i veu, a uns set metres, les aigües del riu, de corrent ràpid, brutes de terra.

''Quan plegarem, m'hi banyaré,'' pensa En Ramon.

Té les juntures entumides i es posa dret a sobre el tauló per estirar-se. Què diantre li passa? Se sent feble; la vista se li entela; els genolls se li pleguen; la mà deixa anar la corda a la qual s'havia agafat, i cau. Es dóna un cop al cap al tauló, i cau a l'aigua.

El negre guaita avall i veu els cèrcols que la caiguda del cos ha deixat a la superfície, i que s'eixamplen i van riu avall. El cos d'En Ramon no surt, i el negre diu:

—''Se cayó''.

Un company que treballa a prop d'ell demana:

—''¿Qué tú dices?''

—''El blanquito se cayó.''

---

[2] Centaus de dòlar.

[3] Pare del ''generalísimo'' Trujillo. Altres carrers porten els noms de la seva mare, dona, fill, etc.

QUADERNS DE L'EXILI és una publicació gratuita, i solament admetrà donatius desinteressats i que no comprometin, mai, la independència de criteri del periòdic. Tota persona que vulgui rebre gratuitament els QUADERNS DE L'EXILI o es proposi trametre alguna donatiu, ha d'adreçar-se a: QUADERNS DE L'EXILI, Colima, 10 COYOACAN, D. F. Estats Units Mexicans

LA SOCIETAT ACTUAL I LA CRISI DE L'ESPERIT

PER RAMON GALI

> No està escrit, per ventura, que ma casa serà anomenada Casa d'Oració per totes les nacions? Mes vosaltres l'haveu convertida en cova de lladres.
>
> **Sant Marc, cap. XI, v. 17**

Diu un il·lustre pensador alemany, referint-se a l'esperit, que "poques vegades s'han comès tants tropells amb una paraula — una paraula sota la qual ben pocs pensen quelcom de precís." Entre les classes dirigents de la nostra societat, i en aquests darrers temps d'una manera ben acusada, hom en parla com de la panacea que ha de posar remei al daltabaix present. Són veritablement simptomàtics aquests estripaments de vestidures que davant la "crisi de l'Esperit" tenen lloc entre polítics, poetes, homes de ciència i en general entre les persones influents d'arreu del món. I més significativa és, encara, la forma en què us plantegen el "problema" i les seves solucions: com si es tractés d'un assumpte polític o administratiu, i en el cas més alt de mires, com d'un problema tècnic d'educació. No és que l'educació i la política, en el noble sentit que en parlen els grans filòsofs, siguin activitats humanes desconnectades de l'esperit; ben al contrari. Però no vol dir això que aquest en depengui; i, molt menys, tenint en compte el que s'entén, ara com ara, i en el món en què vivim, per "ensenyament" i per "política". I és que el "problema" està plantejat per aquesta gent exactament a l'inrevés. L'esperit està en crisi perquè l'HOME està en crisi; l'home i la societat i tot el que aquesta ha creat fins ara. Es a dir, estem davant d'un problema històrico-social i no polític o tècnic. Es evident que la nostra societat — i em refereixo al conjunt dels pobles occidentals de tres quarts de segle ençà — està històricament incapacitada per a saber en què consisteix la política, l'educació, el coneixement moral i la creació artística, però molt més ho està per comprendre l'essència de l'esperit. Perquè després gairebé d'una centúria en què els homes de ciència i bona part dels filòsofs s'han dedicat a fer encaixar (vulgues o no) l'home dins el marc de la ciència absoluta, i el pensament pels camins del positivisme i el naturalisme, i malgrat que a hores d'ara els fetitxismes científics han estat arreconats a la golfa dels mals endreços, la societat ha acabat essent, filosòficament, positivista i naturalista. D'altra banda, la quasi totalitat dels corrents espiritualistes contemporanis s'han caracteritzat per una carrinclonería exemplar o per un fugir d'estudi vers les regions on no cal pas donar batalles.

Ara bé, sota un altre aspecte, aquesta societat que passa la "maroma" entre les carrinclonéries d'un espiritualisme caduc i la buidor d'un món mancat de tot sentit, ha acabat essent materialista quan el poder econòmic ha esdevingut l'únic sentit que aquestes generacions darreres trobaren al món. Conxorxes de polítics i financers, l'estructura afeixugant del sistema econòmic injust que manté un tipus de força bruta a la qual no es pot replicar civilment; el miserable esperit de la burgesia, i la farsa de la religió oficial en paper d'encobridora, són altres tants factors de la materialització del nostre món. Ja prou les gents honestes intentaren contenir la rierada d'egoisme amb una pretesa solidaritat humana —construint una "ètica racional" quan acabaven de negar el valor transcendent de l'ètica. Tot plegat, ja era inútil. Els dominadors econòmics del món, els falsos polítics i els bufons de la intel·lectualitat s'havien encastellat en els reductes de la religió oficial erigint-se en defensors de l'esperit. Compraren el cel en què ni ells ni els mercaders del temple no creien, i pensaren així poseir el món. I quan el pas de la història ha començat a assenyalar nous camins al pensament i a la societat, han donat sortida als ideals renovadors, canalitzant-los en forma d'impulsos irracionals, amb camises de colors, en defensa de l'ordre capitalista. Així hem desembocat a la catàstrofe actual. Cal, doncs, aclarir aquests fets perquè la propaganda reaccionària ha imposat a la societat burgesa la idea que el materialisme i la negació espiritual són invent de la classe obrera i dels seus ideals revolucionaris, quan precisament la magna decadència de la societat burgesa, en el límit ja de les seves possibilitats vitals, espirituals i històriques, explica per ella mateixa el per què del problema de l'esperit i el problema de l'Home. El ressorgir de l'esperit depèn, en la seva major part, de la liquidació del període històric caracteritzat per la societat burgesa. Es significatiu que aquesta societat de les contradiccions i de l'absurd, ha vingut identificant l'esperit o bé amb els seus productes més o menys immediats o remots que hem convingut anomenar la "cultura", o bé amb una força de tipus sobrenatural, mítica. Ambdues identificacions per altra banda han coexistit íntimament. S'ha rendit culte a la cultura per ella mateixa, i més d'una vegada fins a la seca i ofegadora erudició.

No escau, aquí, de fer un estudi teòric; però sí que cal assenyalar que l'esperit es manifesta en l'home a través de dos fets essencials: la consciència d'ell mateix davant del món i la vida, i la llibertat enfront d'un i altra; enfront, en darrer terme, del medi. Esperit és quelcom de molt complex i bastant difícil d'explicar, però sense el qual l'home esdevé aquest ésser gris i absurd que "fa cultura" que ens han volgut pintar la gent de les generacions passades. Esperit significa, a la vegada, coneixement i volició, en una relació estreta vers una superació del món exterior i de si mateix. D'aquesta superació neixen les grans i petites obres estètiques, morals, lògiques i científiques, sense que mai, en nom d'aquestes, es pugui menystenir el propi gest que les produeix.

Diu Goethe: "Quan vinc en coneixement de la meva relació amb mi mateix i amb el món exterior, d'això en dic la **veritat.**" Certament, l'esperit es manifesta en nosaltres en l'acció d'afrontar la veritat, la Realitat, amb totes les seves conseqüències — tot i reconeixent amb Goethe les limitacions d'aquesta nostra veritat. En el fons l'essència de l'esperit té molt a veure amb el que la gent anomena coratge moral.

—[x]—

Vides i caràcters

MACIÀ

REVELACIÓ DE L'HEROI

per A. TONA i NADALMAI

I

Sustenten, alguns sedicents polítics, que el poble català ha perdut aquell esperit guerrer que fou la seva característica en èpoques pretèrites. Res no és tan acomodatici a la pròpia condició com aquesta opinió. Es el nostre un poble, no direm pas de guerrers, —el temps dels guerrers pertany a la història—, sinó bel.licós en extrem. Ho fou en el passat i ho segueix essent en l'actualitat. Es més, la violència l'atreu, i se'n glorieja. Si no, ¿quina és la font dels prestigis que adquiriren els presidents Macià i Companys, entre les multituds catalanes? No la trobarem pas en les actituds pacífiques, de concòrdia, que ens puguin oferir els seus historials.

II

Fins l'any 1931, els partits polítics catalans, es diguin regionalistes, autonomistes o nacionalistes, no solament no tenen força de penetració en el món obrer, sinó que, més aviat, propendeixen a allunyar-lo del patriotisme. I diem més aviat, perquè no és únicament el fet de representar aquells partits uns interessos de classe el que aparta l'obrerisme del catalanisme; l'en aparta, per sobre de tot, una dolència pròpia: les doctrines internacionalistes en voga que, de tan internacionalistes com volen ésser, resulten espanyolitzants a Catalunya. Per fortuna, l'universalisme espanyolitzant que sofrí la ideologia obrera fou només una lleugera pel.lícula externa, fixada sobre un cos per excel.lència català. El 1931, Macià trobà, indiscutiblement, un estat de coses molt més favorable. D'una banda, les joves generacions obreres estaven més capacitades políticament; progrés degut, principalment, a la disminució de jornada en el treball i a l'elevació de salaris assolits en el període 1918-1923. D'altra, la Revolució Soviètica, en estructurar la U.R.S.S. sobre una base de respecte a les nacionalitats del vell Imperi, deixà per complet esberlades les il.lusions d'uniformisme universal, mal anomenades internacionalistes. Amb tot, aquesta evolució de l'obrerisme, no ens pot pas explicar com Macià, sense renunciar cap dels seus prejudicis de classe i sense fer cap concessió socialment revolucionària, atragué al catalanisme, d'un cop, meravellosament, les multituds catalanes, entre les quals figurava en primer terme la classe obrera.

Per explicar-nos aquest fenomen polític, hem de situar-nos en un pla estrictament nacional, per sobre els interessos de classe, i interpretar-lo com una reacció vital de la catalanitat. Catalunya, tota, amb Macià, té una revelació de l'heroi, de l'home cridat a conduir el seu poble vers la llibertat. Es probable que alguns ens perdonin la vida, en veure'ns aplicar-li el concepte d'heroi. Però seran ells els equivocats, perquè no ens escau pas ni a nosaltres donar-lo ni a ells negar-lo: són els pobles qui creen i qui accepten els herois. A aquest respecte cal només recordar com rebien les multituds Macià; l'apoteosi del seu funeral; i la memòria viva que en conserven els catalans. I, per damunt de tot, aquella perfecta comunió, en la fe i en l'amor, que existí entre ell i el poble. Que recapacitin els polítics incipients, que pretenen guanyar-se el cor de Catalunya, sense creure en el seu poble; que recordin que fou, precisament, el futur President qui s'avançà en el camí de la fe: Prats de Molló fou per excel.lència un gest de fe. Macià confiava, en plenitud, que Catalunya respondria a la seva veu amb esperit de sacrifici i amb virilitat. Fou la seva actitud subversiva, combativa i militar, basada en la fe, el que li donà l'amor del poble.

III

Catalunya aspira a l'heroi, perquè l'heroi és una necessitat biològica per a ella. Ens explicarem.

El poble català, almenys pel que es refereix al Principat, a present, no es pot pas dir que estigui mancat de consciència nacional: té un perfecte sentit de la seva col.lectivitat. Del que sí que està mancat, d'una manera històrica, és de la idea de l'Estat. Nacionalment, la nostra evolució política quedà truncada a l'entrada del Renaixement; és a dir, al moment precís en què, a Europa, es comencen a desenrotllar les modernes idees estatals. Després, la nació catalana solament ha sentit gravitar damunt seu el pes de l'Estat espanyol que, per no ésser el propi, ha resultat repel.lent als catalans i ha produït un pensament negatiu: l'antiestatisme, viva expressió de ressentiment nacional. Afegim, a aquest antiestatisme autòcton, el reflex de la crisi que arreu del món ressent la idea d'Estat, a conseqüència de les modalitats jurídiques, superades, que s'hi recolsen. Entrellaçant-se la repulsió autòctona, instintiva, i els reflexos exteriors, doctrinals, florirà, de manera esponerosa, l'anarquisme en el camp obrer català.

Solament alguns pensadors polítics fixaran, i d'una manera vacil.lant, si exceptuem Prat de la Riba, com a objectiu del catalanisme la constitució d'un Estat propi, de l'Estat Català. L'expressió general de les reivindicacions nacionals es caracteritzarà per la tenacitat a reclamar de l'Estat espanyol garanties per a la llengua, l'ensenyança i la cultura catalanes, o de tipus econòmico-industrial. Catalunya sembla no aspirar a la sobirania, sinó a una protecció més justa de l'Estat al qual està supeditada. Aquesta actitud no es pot pas atribuir a manca de consciència nacional, sinó a l'absència o a la feblesa del concepte d'Estat. Les observacions que deixem anotades, i altres que suggereix la història, ens indueixen a pensar que els catalans, en els casos més favorables

d'estatisme, s'han mantingut en la idea medieval del Príncep, quan aquest es presenta com a garantia del dret dels seus fidels de la Terra a tot allò que els és propi. ¿No serà en aquest pensament anacrònic on caldrà cercar la font de la indiscutible superioritat política de Castella respecte a Catalunya?

La general manca del concepte d'Estat, d'una banda, i d'altra la maduresa nacional adquirida en el que va de segle, han produït un fet social remarcable: una col·lectivitat possessora d'una intensa voluntat de llibertat que no sap donar forma al seu voler. Serà en el corrent d'aquest voler, sense un fil conceret, que Macià es revelarà, al poble, com el predestinat a conduir-lo a un destí elevat i, per bé que imprecís per a les multituds, instintivament pressentit. El que cal remarcar és que aquesta aspiració a l'heroi avui segueix essent tant o més viva que en temps de Macià o de Companys.

IV

El defecte de Macià en tot aquest procés, indubtablement degut a la seva proverbial senzillesa, fou el de no haver percebut amb suficient claredat que el prestigi adquirit el col·locava per damunt de tots els homes i de tots els partits. Ell era l'àrbitre de la política catalana. A l'ombra de la seva autoritat paternal s'haurien pogut formar uns partits nacionals, amb base econòmico-social, responent a les diverses classes socials en què està dividida la nostra comunitat, puix que el catalanisme ja no pot ésser el patrimoni d'un partit ni d'una classe, sinó el de tota la Nació. Malauradament, Macià, l'home de tots els catalans per voluntat general, es convertí en la bandera d'un partit, d'una majoria, amb la qual cosa quedà frustrat un dels millors llegats que ens hauria pogut deixar: haver elevat el patriotisme per sobre de la política dels partits.

LES QUATRE BARRES NO HAN ONEJAT A SICILIA

¿Per què no fou escoltat el Coronel Farràs?

Quan el nen Conradí de Hohenstaufen, pujant al patíbul, va llançar el seu guant a la multitud siciliana, tenia la certesa que la seva mort seria venjada. El guant, recollit per un cavaller, va ser dut de les platges de Sicília a les de Catalunya, i acceptat per aquell qui de tutto honor portò cinta la corda, Re Pietro d'Aragona.

Les Vespres Sicilianes, *en què, indignats contra la tirania dels Anjou, els insulars van exterminar la guarnició francesa, van acabar de decidir l'heroi català. Pere el Gran es va fer a la mar, va desfer l'esquadra i l'exèrcit del d'Anjou, i Sicília entrà a formar part de la liberal i autonòmica confederació de pobles regida pels monarques catalans.*

Una sèrie de combats per mar i terra van donar als catalans el domini del Mediterrani. Els quatre pals de sang van onejar, en el transcurs dels segles XIII, XIV i XV, sobre Sicília, Còrsega, Sardenya, Gerba, Kerkennah, Malta, Pantel·lària, Lampedusa, Lliinosa, Calàbria, Nàpols, i, en la seva marxa envers el sol ixent, van flotar també sobre Bubea i sobre l'acròpolis d'Atenes.

•

Aquestes últimes setmanes d'estiu hem llegit, ab alegria barrejada d'un poch de tristesa, *per dir-ho amb les paraules de Millà i Fontanals, els comunicats dels Estats Majors aliats. Alegria per les victòries de les armes alliberadores; alegria de retrobar aquests noms que ens són tan familiars: Pantel·lària, Sicília, Calàbria... Terres que ens són també una mica pàtria: han estat catalanes durant tants de segles! Tristesa de constatar quanta diferència va, per a nosaltres, d'aquells grans segles a la nostra època.*

Sicília ha pogut ser presa sense que els pals vermells flotessin al costat de les altres senyeres alliberadores. Els anglesos, secundats per tropes procedents de les seves antigues colònies, i per unitats de diverses nacions europees que es troben en circumstàncies anàlogues a les de Catalunya, han dut a terme una campanya impecable des del punt de vista estratègic; han operat un desembarc en terra ferma que és una de les operacions més brillants d'aquesta índole que registra la història naval, i prosegueixen la seva marxa per la comarca estepària i abrupta de la Calàbria, Itàlia endins.

•

El mes d'octubre passat, el Coronel Enric P. Farràs inserí, en el Full Català, *una suggestió, dirigida* a qui sigui *—deia—* que ho pugui fer, *en el sentit d'organitzar una unitat tàctica de voluntaris dels Països de Llengua Catalana per anar a combatre,* enlairant la bandera barrada, *on l'Alt Comandament Aliat indiqués. La idea era factible: hauria bastat organitzar la més petita de les unitats tàctiques, una companyia, ja que no existia altra pretensió que la de fer participar simbòlicament la nostra Pàtria en aquesta guerra per la llibertat.*

¿Per què aquell qui sigui que ho pugui fer (*i l'al·lusió del Coronel al Consell Nacional de Londres no podia ser més clara*) *no va prendre en consideració la idea? Si obstacles de tipus diplomàtic s'hi oposaven, ¿per què no ho va dir? Sabem que molts ex combatents catalans, entre ells algun militar d'elevada graduació i diversos caps i oficials subalterns es van interessar pel projecte. Però en no trobar cap recolzament per part d'aquell* qui sigui que ho pugui fer, *sinó més aviat tot el contrari, respectuosos en definitiva envers allò que semblava representar el poder civil català a l'exili, van desistir.*

L'il·lustre militar de cabells blancs, en qui veiem un dels fills espirituals de Macià i l'heroi del 6 d'octubre, hauria pogut aprofitar els llarga mesos que van transcórrer des de la publicació de la seva suggestió fins al començ de la campanya de Sicília, per organitzar i entrenar els seus homes. Hauria pogut engruixir el petit contingent inicial amb catalans procedents de l'Àfrica del Nord, alliberada poc després de publicar-se el seu document. I potser les quatre barres haurien onejat, a Sicília i a Calàbria, al costat de la Union Jack *i de les altres senyeres lliures.*

Gaseta de l'exili

El dia 6 de maig d'enguany es va celebrar a la Universitat d'Oxford l'acte de lliurar al doctor Josep Trueta el títol de "doctor honoris causa" d'aquella Universitat. El professor que el va presentar al claustre va fer una explicació de l'obra del gran cirurgià català (a Barcelona, durant la nostra guerra, i a Anglaterra, ara) que ha permès salvar la vida a milers de soldats ferits a tots els camps de batalla.

S'ha constituït, a la veïna ciutat de Mèxic, el "Centre Català", que ha installat el seu estatge social a l'Avinguda Uruguay, 5.

En Jaume Basté, català, capità de la marina cubana, ha mort en ésser enfonsat per un submarí el vaixell que manava. En restaurar-se la Generalitat de Catalunya, En Basté, degà dels pilots cubans, demanà la seva jubilació i tornà a Catalunya, on es va posar a la disposició de la Generalitat. Fou nomenat professor de l'Escola Nàutica de Barcelona. Quan els feixistes espanyols van ocupar els Països de Llengua Catalana, En Basté es va salvar gràcies a la seva condició de ciutadà de Cuba. En entrar Cuba a la guerra, En Basté va tornar a la mar, on ha mort heroicament.

A Calcuta (Índia) el músic català Casanova ha organitzat, amb un grup de refugiats catalans, una orquestra de jazz que ha tingut un gran èxit.

El senyor J. Riu Ochoa, català resident a la Gran Bretanya, ha escrit un llibre intitulat "El tercer front". Una editorial escocesa en prepara la publicació. (Es possible que, en aparèixer aquest número dels QUADERNS DE L'EXILI, el llibre d'En Riu Ochoa ja hagi estat publicat). "El tercer front" és un estudi sobre la situació internacional actual. En un dels capítols tracta de l'anada a Narwik d'un grup de catalans pertanyents a la Legió Estrangera de França.

El senyor Joan Lluhí i Vallescà ha parlat en un acte de simpatia a la U.R.S.S. Avui és rar trobar un home liberal i progressista que no us parli amb entusiasme de l'alliberament de les nacions oprimides. Els antifeixistes espanyols —liberals i progressistes, és clar— senten un gran afecte per Armènia i per Macedònia. Refiat d'això, el senyor Lluhí es va arriscar a parlar de la "nación catalana" davant dels antifeixistes espanyols. El van xiular.

Salvador Dalí ha obert a Nova York una exposició de pintures i dibuixos, la qual ha tingut un èxit sorollós.

La casa "Harrap and Co", de Londres, ha publicat un llibre de caricatures polítiques i de guerra del dibuixant català Màrius Armengol. El llibre té un pròleg del senyor J. M. Batista i Roca.

Les malalties tropicals i la desnutrició fan estralls, a la República Dominicana, entre els refugiats catalans; la majoria d'aquests van descalços i esparracats. El "Club Català", de Ciudad Trujillo", per tal d'alleujar la misèria d'aquells compatriotes, va escriure a alguns milionaris catalans establerts a Mèxic, demanant-los uns "pesos" per a comprar medicaments, robes i calçat. Els potentats catalans de Mèxic ni s'han dignat contestar.

Ha arribat el número de "Free Catalonia", de Nova York, que porta data maig-abril del 1943. Conté interessants treballs d'informació adients a la finalitat de "Free Catalonia" de divulgar entre la gent de parla anglesa el coneixement dels problemes dels Països de Llengua Catalana.

El senyor Pere Bosch-Gimpera ha donat una conferència al "Centro Español", de Mèxic. Davant d'un auditori espanyol va exposar, amb claredat i franquesa, el criteri que l'Estat espanyol no pot mantenir-se per la dominació, per part de Castella, de les diverses nacionalitats que avui formen l'Estat; que cal alliberar-les, i que cal esvair l'error de confondre Castella amb Espanya.

El dia 11 d'abril d'enguany es va constituir a Londres la "Penya Valenciana". La junta elegida a l'acte de la constitució és la següent: President, senyoreta A. R. Genés; Vicepresident, senyor Josep Bono; secretari, senyoreta Teresa Mayal; vice-secretari, senyor Arcadi Xiva; tresorer, senyor Pasqual Vidal.

El periodista i pintor barceloní A. Artís-Gener, "Tísner", resident a Mèxic, ha llegit el seu llibre "556 Brigada Mixta" davant un grup d'amics, —artistes i escriptors de llengua catalana. "556 Brigada Mixta" és un reportatge-novel.la sobre la primera època de la nostra guerra, escrit amb un dinamisme i una veritat que el fan molt interessant.

El senyor Joan Gili, resident a Oxford, ha publicat una gramàtica catalana per a ús d'estudiants anglesos.

El dia 13 d'agost passat el senyor Antoni M. Sbert va donar una conferència sobre "El futur ordre internacional", al "Centro Español" de la ciutat de Mèxic.

L'editorial "Ramapo River Press", de Nova York, ha publicat un assaig polític d'En Josep Gibernau, redactor de "Free Catalonia", que porta el títol de "Solution for the iberian puzzle" (solució del problema ibèric).

El dibuixant i pintor valencià Ernest Guasp prepara, a la veïna ciutat de Mèxic, una exposició de caricatures.

Carme Cortès ha exposat les seves darreres pintures a la Sala Pani, de la veïna ciutat de Mèxic.

(passa a la pàgina xiv)

ESPERIT DE VALÈNCIA

Als poetes provençals

Escrit el 1868, amb motiu de l'anada de Mistral i els felibres a Catalunya

Germans, si en la nit fosca el vent mestral fueteja
la nostra mar, i trona, i el llamp groguenc flameja,
les barques pescadores, a qui sorprèn el temps,
llavors les unes d'altres fugen minvant les veles;
però en les proes duen llums com a grans estrelles
que aprés les fan juntar-se i al port tornar ensems.

Germans, quan ve la vespra cenyida de llums
[*blanques,*
les aus del cel aturen son vol dalt de les branques,
i allí romanen mudes fins que renaix el sol.
Però quan l'alba esqueixa les boires del boscatge,
amb grans cabarts, joioses, reprenen son viatge,
i les que semblant canten s'enlairen amb junt vol.

L'oratge dels vells segles, foll, ha cabargit els pobles
del nostre antic Reialme; i avui, les nostres cobles
llums són que els fan juntar-se, com en la mar les
[*naus.*
L'esparsa del poeta és crit que en les muntanyes
tramet l'au viatgera pel matí a ses companyes
per allunyar-se totes, cercant els cels més blaus.

Jo, endormiscat a l'ombra, i embriac amb la flaire
que, tarongers i palmes vinclant, em porta l'aire,
oixc vostra veu, que em sembla ressò de l'avior.
I em ve a l'esment la glòria dels jorns passats, i
[*plore*
quan en el carner cerque els morts per qui m'enyore,
l'host coratjosa i sàvia dels nostres segles d'or.

Amb freda por la mare ou el soroll de guerra[1]
que hui, quan els reis passen, omplí ferest la terra,
i trist albira l'avi sos nets junt a l'escó.
Hui que passeu vosaltres per les joioses viles,
la mare al nin us mostra, i l'avi, entre les files,
alça son braç per dar-vos sa benedicció.

Germans, el foll oratge dels malavirats segles
pot barrejar los pobles, dictant-los noves regles,
i esclafar de les races el natural confí.
Mes tu, materna Pàtria, sempre tos fills alletes;
i els durs pits de la terra donen sempre, o Poetes,
a l'olivera antiga per saba l'oli fi.

VICENT W. QUEROL

[1] La guerra civil, mal endèmic que en aquell moment reprenia a Espanya amb tota la virulència.

(ve de la pàgina xiii)

"Free Europe", en els seus números de 23 d'abril i 7 de maig d'enguany, publica un assaig de J. M. Batista i Roca sobre "The Peninsular Nationalities", del qual s'ha fet un tiratge a part. Es un estudi sobre les nacionalitats que integren l'Estat espanyol.

Ha arribat a Mèxic el número 1 (any II) de "Senyera", portantveu del "Casal Català de la Gran Bretanya". Conté treballs interessants de J. Riu Ochoa, Pere Albert, Francesc Dalmau i altres; una "Carta oberta als catalans exiliats", escrita per un català evadit de la Catalunya ocupada; lliçons de gramàtica catalana, i diverses notícies.

La Columbia University, dels Estats Units, prepara un diccionari universal de literatura. Josep Carner, J. M. Miquel i Vergés i Ferran de Pol han estat encarregats d'incorporar al diccionari la literatura catalana. En Carner ha treballat en la introducció, i en Miquel i Vergés i en Ferran de Pol en els estudis particulars dels escriptors.

Es imminent la publicació, a Mèxic, de dos nous llibres en català: "Xabola", d'Agustí Bartra, i "Diari d'un refugiat", de Roc d'Almenara; editats tots dos pel patriota Bartomeu Costa-Amic, que tant ha fet per sostenir, a l'exili, publicacions catalanes desinteressades.

Es prepara la publicació d'un llibre autobiogràfic d'En Josep Pijoan. Amb aquesta obra, —d'un gran interès segons les notícies que en tenim—, En Pijoan es reincorpora a les lletres catalanes.

S'anuncia la publicació d'una revista infantil, destinada als infants catalans exiliats. Per aquest motiu, els editors dels QUADERNS DE L'EXILI han desistit d'incloure, en els QUADERNS, una secció per a infants que tenien projectada.

Al número 3 de "La Humanitat" va ésser publicada una nota signada pel senyor Andreu Abelló, en la qual es feia saber que eren expulsats de la "Agrupació de Militants d'E. R. de C." tots aquells membres que ho fossin, també, de Comunitat Catalana.

El senyor Andreu Abelló, invitat per Comunitat Catalana, el dia 24 de juliol va donar a l'Orfeó Català una conferència sobre la figura del doctor Jaume Aiguader i Miró.

El dia 7 d'agost passat es va celebrar a l'Orfeó Català una festa d'homenatge als poetes i prosistes catalans premiats en els Jocs Florals de la Llengua Catalana que s'han celebrat enguany a Santiago de Xile. Hi van llegir treballs seus els senyors Josep Carner, Agustí Bartra, Jordi Arquer i Artur Blader.

L' "Estrella Roja", òrgan de l'exèrcit soviètic, en parlar de la política contemporitzadora que la Gran Bretanya segueix amb Franco, assenyala la seva oposició en aquesta, que no és sinó la continuació de la política chamberlenhana, i remarca

LA NOVA DECADÈNCIA

per JOSEP M. MIQUEL I VERGÉS

Maragall escrivia que Espanya havia parlat massa de les seves glòries; volia dir que calia la constància en l'heroïcitat, perquè el passat és fugisser i no pot atènyer els homes que han viscut a cent anys de distància dels abnegats.

Això mateix s'ha esdevingut amb la Renaixença: s'ha parlat massa de l'heroïcitat dels iniciadors i tothom s'ha considerat heroic; —heroic perquè escriu en català, o bé perquè limita la seva inspiració a la intel.ligència d'uns quants.

Cal que diguem que la Renaixença es clogué —dintre la relativitat que la Història literària dóna a les dates— el 1936, i que d'aleshores ençà un esperit de decadència (ja pressentit en les últimes dècades) ha pres cos en l'emigració catalana. I perquè sigui més imperceptible el perill, aquesta segona decadència ha estat per alguns, —talment com la primera ho fou per altres[1]— apreciada com una plenitud. Així, si Vicenç Garcia escrivia, amb orgull, que "gongorejava", no fóra gens estrany que un poeta d'avui s'envanís si algú li deia que els seus versos sonaven a Rimbaud. Ambdues manifestacions decadents obeirien a una mateixa esquifida ambició de provincianisme literari, ja que la font autàntica de la nostra poesia, la inspiració del conjunt literari, ha de néixer de nosaltres mateixos, i dintre l'evolució que el temps imposa, hem de trobar tots els estímuls en la mateixa deu dels nostres clàssics, — els nostres pobres clàssics, tan oblidats de la major part d'aquests nostres pobres escriptors.

Sense el romanticisme arqueològic, la Renaixença hauria fallat; perquè tant li fa escriure en català, si no s'imprimeix a la nostra literatura un segell propi. Per trasplantar literatures, ja en tenim prou amb les traduccions, aquesta forma de "nostrar" —segons expressió de Carles Riba— excessiva en els últims temps de llibertat literària.

Si l'heroïcitat dels renaixentistes s'ha esvaït, i ens cal retrobar-la, no serà mal camí el de donar la batalla —com van fer ells— als artificiosos.

De les dues tendències lingüístiques del vuitcents, arcaïtzant l'una, viva l'altra, dominà la viva, sobretot després de l'aportació lexicogràfica mallorquina; el grup de "L'Avenç" primer, i anys més tard l'obra de Pompeu Fabra, realitzada al marge de prejudicis literaris, acabaren amb les absurdes recreacions lingüístiques. I quan pensàvem que la tendència ja no podia ocupar altre espai que el que se li ha de reservar en l'estudi de la literatura catalana, la trobem revivíscent a Amèrica, i a Mèxic principalment; el pitjor és que rebrota amb complicacions que no es presentaren en el segle XIX, almenys d'una manera conjunta; una d'elles, la del vulgarisme. Us serà fàcil trobar, per exemple (escolleixo d'un sol article publicat a Mèxic) vocables com: "tocom", "besllumar", "recambró" (amb l'adjectiu "gai", encara!); tot això barrejat amb una forma de culteranisme castellà de la pitjor mena, com per exemple (i segueixo amb el mateix article) "fruits saborosos de la nostra cultura" (entenem "llibres"), de la més pura arrel gongoriana, amb els tristos precedents nacionals del Rector de Vallfogona i de Francesc Fontanella.

A la possible argumentació: "Són paraules que es troben en el diccionari", cal replicar que també els colors d'una mala tela figuren en la paleta dels grans artistes.

Tot ens ve, en bona part, dels ingenus, dels nostres perillosos ingenus que pensen que Catalunya és un país de plenitud i que el mal arrenca de l'eterna malvolença castellana. Es hora d'ésser exigents amb nosaltres mateixos — expressió del més noble patriotisme—; és hora de reconèixer que ni els escriptors ni els polítics —entre els quals les circumstàncies aconsellaven una harmonia patriòtica— no han fet res del que Catalunya podia esperar que fessin; és hora de dir que totes les manifestacions literàries i polítiques han estat tristament fluixes, i que moltes vegades no hi ha hagut ni la bona voluntat de portar a terme l'única missió que ens podia ser atorgada per la història: la de continuar, amb la dignitat possible, l'obra espiritual interrompuda al cor mateix de la Pàtria el 1939. Hem de rectificar de seguida i de pressa perquè, altrament, correm el risc del més grotesc dels ridículs: el d'enganyar-nos nosaltres mateixos.

Per iniciar la sinceritat, desfem la gran mentida, proclamada sense pudor, que consisteix a dir que Catalunya és a l'exili. Comencem a afirmar que, per ventura nostra, totes les manifestacions del demà han de prefigurar-se en el dolor de la Pàtria, en les humiliacions dels nostres germans, mentre nosaltres, sense la indispensable autocrítica, hem arribat a envanir-nos d'un fals patriotisme en un ambient irrespirable de decadència.

---

[1] Pere Serafí, a la segona meitat del segle XVI, s'imaginava viure en una mena de "segle d'or" de la cultura catalana: "Segle sortós, alegra't, Barcelona..." (Los Amors. Barcelona, 1563).

---

que en cap cas els Soviets no consentiran la consolidació del règim franquista.

Els professors Bosch-Gimpera, Joaquim Xirau i August Pi-Sunyer s'han traslladat a Cuba per tal d'assistir a una reunió convocada pel rector de la Universitat de l'Havana per tractar de la futura organització del món en l'ordre cultural. Esperem que en aquesta reunió, a la qual assistiran universitaris d'arreu del món, els senyors Bosch-Gimpera, Xirau i Pi-Sunyer es recordaran de plantejar el cas de Catalunya.

Preguem a totes les publicacions catalanes que apareixen en terres lliures, que estableixin intercanvi amb nosaltres

PER ANGEL PALERM

ILLA BLANCA, l'anomenà algun visitant, enlluernat per sa blancor de ses cases. Ses parets, emblanquinades, tornen cegadors es raigs d'un sol que brilla molt de prop.

Però no és així. Elvissa és una simfonia meravellosa de colors, que es combinen tot mantenint sa seua puresa.

Entre es verds pinars, que assuaugen s'aspre perfil de ses muntanyes, i ses tonalitats fosques de ses boscúries d'oliveres, hi ha valls esclatants, solcades per sèquies d'aigües cobertes de lliri, damunt ses quals rauquen ses granotes; camps daurats de blat, i blanques cases moresques, voltades de figueres de pic, amb porxos frescos des quals pengen es pàmpols de ses parres i creixen es geranis en testos de forma que recorda sa terrissa fenícia.

Voltant-ho tot, penetrant-ho tot, un aire diàfan i lluminós, que sa llunyania converteix en transparent cristall amb reflexos blavosos.

I teixint as voltant de s'illa blanques i efímeres puntes, la mar blava, amb enlluernadors camins de sol i negres roques que semblen lloms de monstres marins, damunt es quals floten ses gavines amb aleteigs emperesits.

S'illa és com un bocí polit i brillant, arrencat de sa sòlida terra catalana, i encastat en la mar perquè llueixi millor sa seua bellesa.

Fa molts anys, aquesta mar tranquil·la, però de vegades violentament agitada per ses dures torbonades de la tramuntana, era un ample camí. Damunt sa seua esquena còncava, ses naus, orgulloses de ses quatre barres sagnants en es seu blanc velam, anaven i venien des des *Portus Magnus* i sa rada d'Elvissa a ses costes peninsulars.

Després, s'aixecà un vent fred, gris i trist, com es que bufa sense força sobre sa terra desolada per huracans que udolen: s'anomenada *Decadència catalana*, després de ses lluites heroiques per sa llibertat.

Sa comunitat des pobles catalans fou esbocinada, i la mar, sense sa marina de ses quatre barres, es convertí en una muralla líquida, fonda i despletada.

No obstant, a través d'un llarg aïllament, es dolç i sonor accent des català empordanès seguí sonant en ses valls i en ses verdes muntanyes, en ses costes braves i en ses cases blanques i refulgents, esquitxada amb estranyes paraules, herència des conqueridors aràbics.

Amb sa robusta persistència, amb aquelxa forta voluntat, una mica tosca, característica del poble català, que l'ha fet i el farà vencedor en la lluita per sa seua pròpia existència, es elvissencs resistiren s'acció combinada de s'aïllament, de s'oblit i de ses pressions uniformistes des centre.

Sa vella herència fou conservada latent, però prompta a prendre vida nova i poderosa.

Una nit d'istiu, clara i estelada, es canonge Serra Orvay recorria el cel amb s'ull prodigiós des seu telescopi. Era es vell canonge home més amic des estels que de ses esglesis, i més donat as càlculs astronòmics que no as llatins.

A s'alta torre aràbiga, que feia servir d'observatori, arribava es rompent de sès onades en sa costa, com una dolça i monòtona cançó de bressol.

Anys abans havia determinat sa posició relativa d'un estel, que ara havia d'aparèixer de bell nou, exactament en es mateix lloc. I, no obstant, no passava així.

Una mica molest, corregí es seus càlculs, mesurà i calculà de nou. Es mateix resultat!

Com una fuetada, la veritat esclatà en es seu cap. Si s'estel no podia moure's, qui havia canviat de posició era s'observatori, era s'illa!

¡Com pot ser!, exclamaren alguns amb por, quan es diaris publicaren es secret amb s'alarmant títol: ELVISSA A SA DERIVA. De manera que sa sòlida illa, erta i ferma davant la mar, en realitat lliscava lentament damunt un fons d'arena!

Altres volgueren creure que estaven davant un senyal profètic, i l'acolliren amb alegria; perquè s'illa d'Elvissa, d'una manera imperceptible, però fatal, es mou sota es camí des sol, en una diagonal que busca ses costes catalanes de sa península.

Jo record una frase d'aquels dies, una mica exaltats, que es gravà amb força, per a sempre, en sa meua imaginació infantívola.

—Es s'illa que torna a sa mare. I no és —afegia es vel mestre, en to un poc doctoral— sa repetició de sa paràbola bíblica des fill propi, perquè Elvissa feu arravatada de sa llar a penes nada. Aquest bocí de terra catalana s'ha anticipat as desvetllament complet de sa consciència, i està ja en marxa fins as braços oberts que li estenen enllà de la mar.

Des d'un 7 d'agost, molts catalans donaren sa seua vida per sa llibertat de ses illes, i molts elvissencs l'han donada per sa defensa de Catalunya, signant amb sang sa voluntat d'un destí comú que inútilment intenten evitar es tirans falangistes.

Jo, un català de mar enfora, vull contar-vos, amb es goig des qui han trobat i reconeixen sa vela llar de tots, algunes peripècies des retrobament des catalans d'aquí i d'allà, s'aproximació des quals es realitza ja sota es signe estrany, potser profètic, des moviment de s'illa cap a sa Catalunya peninsular.

QUADERNS
de l'Exili

Editats per un grup de Catalans, Valencians i Balears

Colima, 10
COYOACAN, D. F.
(*EE. UU. Mexicans*)

Imprenta Sicoris, S. de R. L. — Calle Escuela Médico Militar, 7 — MEXICO, D. F.

BIBLIOTECA CATALANA

Ha publicat:

I.—*El Comte Arnau*, poema de JOSEP M. DE SEGARRA.
II.—*Catalunya, símbol de llibertat*, de PERE FOIX.
III.—*L'estel sobre el mur*, d'AGUSTI BARTRA.

COL.LECCIÓ *DOCUMENTS*:

I.—*El futur de Catalunya i els deures polítics de l'emigració catalana*, de JORDI ARQUER.
II.—(En premsa) *Diari d'un refugiat*, per ROC D'ALMENARA.
III.—(De publicació imminent) *Geografia espiritual de Catalunya*, per A. BLADÉ I DESUMVILA.

COL.LECCIÓ *PETITES ANTOLOGIES CATALANES*

I.—*El primers romàntics dels Països de Llengua Catalana*, per J. M. MIQUEL I VERGÉS (a punt d'aparèixer).

Aviat es posarà a la venda:

Romanic Catalan Art

Profusament il.lustrat.— Text en anglès, català i castellà

FARMÀCIA "ORFEÓ"

LUIS MOYA, 31-B — Ericsson 18-48-60 — L-77-23

RECEPTES ESPECIFICS PERFUMERIA

Servei a domicili per telèfon

LA FARMACIA DELS CATALANS, VALENCIANS I BALEARS A MÈXIC

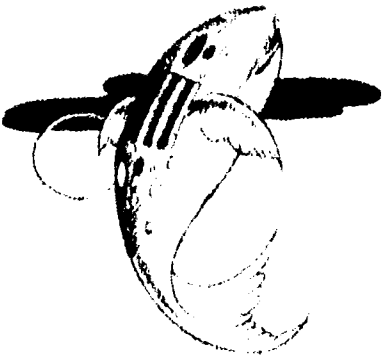

COYOACAN, setembre, 1943